

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.07.2001, sp. zn. 32 Cdo 544/99, ECLI:CZ:NS:2001:32.CDO.544.1999.1

Číslo: 29/2002

Právní věta:

Ve sporu o určení pravosti, výše nebo pořadí do konkursu přihlášené a správcem konkursní podstaty nebo některým z konkursních věřitelů popřené nevykonatelné pohledávky je soud povinen vždy zkoumat, zda žalobce je tím, kdo popřenou pohledávku přihlásil do konkursu.

Jestliže pohledávku do konkursu přihlásil někdo, kdo nemá způsobilost být účastníkem konkursního řízení, musí konkursní soud řízení o přihlášce podané takovou osobou zastavit dle § 104 odst. 1 o. s. ř. *)

K obsahovým náležitostem přihlášky pohledávky do konkursu patří i označení věřitele, který pohledávku do konkursu přihlásil.

Zjistí-li soud, který rozhoduje o pravosti, výši nebo pořadí nevykonatelné pohledávky, že přihlašovatel pohledávky do konkursu byl v přihlášce označen natolik nesprávně nebo neúplně, že jej nelze ztotožnit se žalobcem ve sporu o požadované určení a že tato vada přihlášky nebyla odstraněna ani do skončení přezkumného jednání, při kterém byla přihlášená pohledávka popřena, žalobu (pro předčasnost) zamítne.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.07.2001

Spisová značka: 32 Cdo 544/99

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs

Předpisy: § 13 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 20 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 23 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 24 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 25 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 3 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 7 odst. 2 předpisu č. 328/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne 20. 11. 1997 (poté, co jeho předchozí zamítavý rozsudek ze dne 8. 10. 1996, Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 9. 4. 1997 zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení), určil, že pohledávka žalobkyně za úpadcem O., obchodním podnikem v likvidaci, ve výši 69 214 772,72 Kč, vzniklá na základě úvěrové smlouvy ze dne 1. 7. 1992, se pokládá za zjištěnou. Soud měl provedeným dokazováním za prokázáno, že žalobkyně uzavřela s úpadcem dne 26. 6. 1992 úvěrovou smlouvu č. 57/92 (dále též jen "úvěrová smlouva"), na jejímž základě poskytla úpadci jako krátkodobý úvěr na oběžné prostředky 100 000 000 Kč s úrokovou sazbou čtrnáct a půl procenta. Úpadce čerpal úvěr v souladu s úvěrovou smlouvou a úvěr byl zajištěn samostatnou dohodou o cessi pohledávek vůči úpadcovým obchodním partnerům v rozsahu sto dvaceti procent poskytnutého úvěru. Dne 1. 7. 1992 pak žalobkyně uzavřela s úpadcem dohodu o postoupení pohledávek, ze kterých úpadce byl nebo bude oprávněn v době trvání úvěrového vztahu a které nejsou předmětem dohody o postoupení pohledávek vůči jinému peněžnímu ústavu. Soud pak nepřisvědčil názoru, že závazek žalobkyně vůči úpadci zanikl na základě plnění ze smlouvy o postoupení pohledávek. Výší uplatněného nároku se soud již nezabýval, uzavíraje, že mezi stranami byla nesporná.

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v P r a z e rozsudkem ze dne 3. 9. 1998 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud, cituje ustanovení § 23 odst. 1 a § 24 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen "ZKV"), se nejprve zabýval námitkami, jež se vztahovaly k tvrzeným vadám žalobkyniny přihlášky a k postupu soudu prvního stupně v tomto směru. Potud odkázal na argumentaci obsaženou v jeho kasačním usnesení ze dne 9. 4. 1997. V tomto usnesení uvedl, že konkursní řízení je sice svým charakterem řízením kontinuálním, avšak je nutno rozeznávat jeho jednotlivé fáze, končící zpravidla rozhodnutími, jež jsou napadnutelná, a která nabývají právní moci. Procesní rozhodnutí uskutečněná v těchto fázích řízení sice podléhají přezkumnému režimu, avšak jen jsou-li pro to zákonné důvody; jinými slovy, je-li zde přípustný opravný prostředek, v jehož rámci může být procesní pochybení posouzeno. Z tohoto důvodu nemůže soud rozhodující v incidenčním sporu, tedy ve sporu o určení pravosti, výše či pořadí pohledávky uplatněné v konkursním řízení, spekulovat o náležitostech přihlášené pohledávky, zařazené k přezkumu. Přezkoumával by totiž rozhodnutí konkursního soudu, přičemž pravomoc takového rozsahu nemá. Jeho úkolem v incidenčním sporu je pouze určení, zda pohledávka prošla přezkumným jednáním v rámci konkursu existuje či nikoliv, popřípadě zda taková pohledávka má přednostní pořadí při uspokojení věřitelů.

Při posouzení hmotněprávní existence žalobkyniny pohledávky za úpadcem vyšel odvolací soud – shodně se soudem prvního stupně – z toho, že žalobkyní vyčíslenou výši nedoplatku vyplývající z poskytnutého úvěru úpadce nezpochybňoval. Žalovaný dovozoval, že úpadcův závazek zanikl realizací dohody o postoupení pohledávek, v daném případě však z textu této dohody (podepsané stranami 30. 6. 1992 a 1. 7. 1992), z úvěrové smlouvy (podepsané dne 26. 6. 1992 a 1. 7. 1992) a z dodatku k úvěrové smlouvě ze dne 9. 12. 1992 neplyne, že by dohodou stran došlo k zániku úpadcova závazku. Ve smlouvách je cesse úpadcových pohledávek vždy zmiňována jako zajišťovací institut. Při posuzování důvodnosti odvolání je třeba vyjít z toho, že občanský zákoník ani obchodní zákoník v žádném ze svých ustanovení nespojují s existencí dohody o postoupení pohledávek zánik závazku, jenž má být takto uspokojován. Je proto namístě závěr, že závazek zaniká až úhradou příslušné částky, lhotejno, zda platbu činí dlužník (jako postupitel) nebo jeho dlužník. K námitce, že žalobkyně má možnost vymáhat pohledávky úpadce za jeho dlužníky, odvolací soud poukázal na to, že i za této situace nelze žalobkyni odeprít právo uplatnit svou pohledávku za úpadcem v konkursu v rozsahu, v němž nebyla uspokojena dlužníky úpadce. Ze zákona ani smlouvami totiž v tomto oprávnění nebyla dotčena. Možnost pohledávky vymáhat je proto třeba chápat jako žalobkynino právo, nikoliv jako její povinnost.

Žalovaný (zastoupen advokátem) podal proti rozsudku odvolacího soudu včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238 odst. 1 o. s. ř., namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá (ve smyslu § 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.) na nesprávném právním posouzení věci. Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně posoudil námitku nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně. Přihláška pohledávky do konkursního řízení nahrazuje žalobní návrh, má obsahovat náležitosti stanovené zákonem a má obdobné hmotněprávní účinky jako žaloba. Jak mají být označeni účastníci řízení, vymezuje ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. V přihlášce pohledávky žalobkyně do konkursního řízení ze dne 27. 6. 1994 a v jejím doplňku ze dne 5. 1. 1995 byl jako "žalobce" označen subjekt "K. M., s. r. o." Týž subjekt byl již před podáním přihlášky zařazen v seznamu úpadcových věřitelů. Vadou přihlášky podle dovolatele nebylo jen nepřesné označení účastníků řízení, ale v přihlášce označený "žalobce" neměl způsobilost být účastníkem řízení, neboť uplatňoval právo, jehož nositelem nebyl. Odstranit tento nedostatek nebylo možné ani podle § 43 odst. 1 o. s. ř. Nesprávné označení "žalobce" nebylo možné odstranit ani výkladem, který podala žalobkyně v odvolání z 3. 12. 1996, a který převzal odvolací soud v usnesení ze dne 9. 4. 1997 a následně i v napadaném rozsudku. Podle dovolatele bylo možné odstranit vady přihlášky jen podáním nové přihlášky. Nedostatek aktivní legitimace k podání žaloby vede mimo konkursní řízení k zamítnutí žaloby, přičemž v konkursním řízení je předmětem incidenčního sporu, vyvolaného popřením přihlášeného nároku. Dovolatele nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že v incidenčním sporu nemůže soud spekulovat o náležitostech přihlášené pohledávky. Incidenční spor byl vyvolán popřením přihlášené pohledávky, když jedním z důvodů popření byl nedostatek aktivní legitimace na straně žalobkyně. Přihláška pohledávky byla sice konkursním soudem zařazena k přezkumu stejně jako ostatní přihlášky, správcem konkursní podstaty však byla popřena při přezkumném jednání. Soud tedy v incidenčním sporu nepřezkoumával rozhodnutí konkursního soudu, nýbrž rozhodnutí správce konkursní podstaty, respektive důvody popření. Podle tehdy platného znění zákona o konkursu a vyrovnání, to jest ke dni 19. 1. 1995, kdy proběhlo přezkumné jednání, nebylo v zákoně o konkursu a vyrovnání žádné ustanovení, které by zvláštním způsobem upravovalo postup při procesních vadách přihlášky. Soud mohl vyzvat v přihlášce označeného žalobce ve smyslu § 43 odst. 1 o. s. ř. k doplnění jeho podání podle § 42 odst. 3 o. s. ř., tento postup však nezvolil pravděpodobně proto, že v přihlášce uvedené označení účastníků pokládal za dostatečné. Při zařazování přihlášek do seznamu mu nemohlo být známo, že žalobce nemá způsobilost být účastníkem řízení, a tuto skutečnost zjistil správce konkursní podstaty až při přezkumném jednání. Jiný výklad by podle dovolatele zbavoval správce konkursní podstaty práva komplexně posuzovat přihlášené pohledávky zařazené do seznamu konkursních věřitelů. Proto dovolatel požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001).

Jelikož v průběhu dovolacího řízení došlo (jak se podává z výpisu z obchodního rejstříku týkajícího se úpadce a z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2000), ke změně v osobě správce konkursní podstaty (žalovaného) tak, že původního správce JUDr. Z. A. nahradil ve funkci jako nový správce JUDr. J. P., jednal Nejvyšší soud jako se žalovaným (a dovolatelem) dále s novým správcem.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám vyjmenovaným v § 237 odst. 1 o. s. ř. (tzv. "zmatečností") a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatelé obsahově vymezili (§ 242 odst. 1 a 3 o. s. ř.). Vady řízení nebyly v dovolání namítány a nepodávají se ani z obsahu spisu, takže úkolem Nejvyššího soudu bylo v hranicích právních otázek vymezených dovoláním přezkoumat správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Pro zodpovězení otázky, zda, v jakém směru a s jakými důsledky je soud v řízení o žalobě o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky oprávněn zabývat se náležitostmi přihlášky pohledávky do konkursu, je nezbytné vymezit mechanismus postupů vedoucích v konkursním řízení ke zjištění přihlášené pohledávky.

S přihlédnutím k tomu, že žalobce podal přihlášku své pohledávky u konkursního soudu 30. 6. 1994, že konkursní soud přihlášenou pohledávku přezkoumal při jednání konaném dne 19. 1. 1995 a že žaloba o požadované určení byla podána 15. 3. 1995, byl pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad ustanovení zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb. a č. 224/1994 Sb.

Níže citované ustanovení § 20 ZKV, upravující obsahové náležitosti přihlášky, bylo sice s účinností od 1. června 1996 změněno zákonem č. 94/1996 Sb., kterým se mění a doplňují zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, podle článku V bodu 1. tohoto zákona však právní účinky úkonů, které nastaly před účinností tohoto zákona (tedy i právní účinky žalobcovy přihlášky a jejího popření), zůstávají zachovány.

Podle ustanovení § 20 ZKV konkursní věřitelé přihlásí své pohledávky, a to ve lhůtě stanovené v usnesení o prohlášení konkursu, i když se o nich vede soudní řízení nebo se provádí výkon rozhodnutí. Současně uvedou, zda uplatňují oddělené uspokojení (§ 28), jakož i jiné důvody pro přednostní pořadí při rozvrhu (odstavec 1). Přihlášky se podávají u soudu dvojmo. Pokud se pohledávka opírá o písemný právní úkon, je třeba připojit i listinu o tomto úkonu (odstavec 2).

Dle § 13 odst. 2 ZKV v usnesení o prohlášení konkursu musí být ustaven správce a věřitelé musí být vyzváni, aby přihlásili ve lhůtě třiceti dnů ode dne prohlášení konkursu všechny své nároky s uvedením jejich výše, právního důvodu vzniku a jejich zajištění.

Podle § 20 odst. 4 ZKV správce přezkoumá přihlášky především podle úpadcových obchodních knih a jiných dokladů a vyzve úpadce, aby se k sestavenému seznamu přihlášek vyjádřil. Tento seznam předloží soudu.

K přezkoumání přihlášených pohledávek pak soud nařídí přezkumné jednání (srov. § 21 odst. 1 ZKV).

Podle § 23 odst. 2, věty první, ZKV, konkursní věřitelé pohledávek, které zůstaly sporné co do pravosti, výše nebo pořadí, mohou se domáhat určení svého práva; žalobu musí podat proti popírajícím konkursním věřitelům i správci, smějí se v ní dovolávat jen právního důvodu uvedeného v přihlášce nebo při přezkumném jednání a pohledávku mohou uplatnit jen do výše v nich uvedené.

K popření pohledávky stanoví soud přiměřenou lhůtu s poučením, že při zmeškání lhůty podle § 24 odst. 1 nelze k takovým pohledávkám přihlížet (§ 23 odst. 4 ZKV).

Konkursní věřitele pohledávek sporných co do pravosti, výše či pořadí, kteří nebyli při přezkumném jednání přítomni, vyzoomí soud o tom, kdo popřel pohledávku a z jakého důvodu (§ 23 odst. 5 ZKV).

Přihláška pohledávky v konkursu má svou povahou stejné účinky jako žaloba; to lze dokumentovat i tím, že jejím podáním (tedy dnem, kdy dojde soudu, nikoli již dnem, kdy je podána na poštu k přepravě, ani dnem, kdy je doručena /pouze/ správci konkursní podstaty) se staví běh promlčecích a propadných lhůt (srov. § 20 odst. 6 ZKV). Není ovšem přiléhavé jen z toho důvodu označovat věřitele, který přihlásil pohledávku do konkursu, jako žalobce (jak to činí dovolatel). Takové osoby – jako věřitele, kteří uplatňují nároky v konkursu – označuje zákon o konkursu a vyrovnání jinak, totiž jako “konkursní věřitele” (srov. § 7 ZKV).

Zákon o konkursu a vyrovnání pak i v rozhodném znění logicky vycházel z toho, že předmětem přezkumu budou jen přihlášky, jež mají všechny obsahové náležitosti nezbytné k tomu, aby přihlášenou pohledávku vůbec bylo možné podle přihlášky přezkoumat.

K obsahovým náležitostem přihlášky, bez kterých nebylo lze přikročit k přezkoumání přihlášené pohledávky, pak patřilo nejen uvedení právního důvodu vzniku přihlášeného nároku (k významu tohoto pojmu před 1. červnem 1996 srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 74/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nýbrž i označení věřitele, který pohledávku do konkursu přihlásil (přihlašovatele pohledávky – konkursního věřitele). To plyne již ze skutečnosti, že po prohlášení konkursu na majetek dlužníka se konkursní věřitelé stávají účastníky konkursního řízení dnem, kdy jejich přihláška došla soudu (shodně srov. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, [Cpjn 19/98](#), uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bod XVIII. stanoviska, str. 359 /183/). Brání-li soudu nedostatečná identifikace přihlašovatele pohledávky v přihlášce v tom, aby s touto osobou v řízení jednal, pak logicky nelze účinně přezkoumat ani přihlášenou pohledávku, neboť není jisto, kdo v konkursu uplatňuje nárok (kdo je konkursním věřitelem).

Nesprávnost nebo neúplnost přihlášky co do nesprávnosti nebo neúplnosti označení přihlašovatele pohledávky, jež bránila přezkoumání přihlášené pohledávky, byla v době do 31. května 1996 důvodem postupu konkursního soudu podle ustanovení § 43 o. s. ř. (srov. § 3 odst. 2 ZKV), včetně možnosti soudu vyvodit – v intencích § 43 odst. 2 o. s. ř. – důsledky z toho, že vady přihlášky přes řádnou výzvu v určené lhůtě odstraněny nebudou. Je tomu tak proto, že před 1. červnem 1996 neměl zákon o konkursu a vyrovnání zvláštní ustanovení o odstraňování obsahových vad přihlášky.

Dopustí-li se konkursní soud té chyby, že připustí, aby při přezkumném jednání byla přezkoumána i pohledávka, jejíž přihláška vykazuje vadu přezkumu bránící (s tím, že takovou vadou může být i nesprávné nebo neúplné označení přihlašovatele pohledávky, bránící soudu s tímto přihlašovatelem v řízení – jako s konkursním věřitelem – jednat), mohou v případě, že jde o nevykonatelnou pohledávku, nastat v zásadě tři základní situace:

- 1) Přihlášenou nevykonatelnou pohledávku nepopře ani správce konkursní podstaty ani žádný z konkursních věřitelů, takže se pokládá za zjištěnou, přesto, že vada v označení přihlašovatele přetrvává.
- 2) Přihlášenou nevykonatelnou pohledávku popře (co do pravosti, výše nebo pořadí) byť z nesprávných důvodů správce konkursní podstaty nebo některý z konkursních věřitelů a přihlašovatel pohledávky nepodá v určené lhůtě žalobu na příslušné určení. V takovém případě je pohledávka v příslušném rozsahu účinně popřena a přihlašovatel pohledávky již v průběhu

konkursu účinné prostředky nápravy stavu založeného přezkoumáním pohledávky, jejíž přihláška byla vadná (v rozsahu popření), k dispozici nemá.

3) Přihlášenou nevykonatelnou pohledávku popře (co do pravosti, výše nebo pořadí) správce konkursní podstaty nebo některý z konkursních věřitelů a přihlašovatel pohledávky podá v určené lhůtě žalobu na příslušné určení.

Právě v posledním z uvedených případů platí, že zjistí-li soud, který rozhoduje v tzv. incidenčním sporu o pravosti, výši nebo pořadí nevykonatelné pohledávky, řádně zahájeném včasnou žalobou přihlašovatele pohledávky, že přihláška pohledávky měla v části, o které má v incidenčním sporu rozhodnout, vady bránící přezkumu přihlášené pohledávky, pak je na něm, aby žalobu pro předčasnost zamítl. Nezbytnost takového postupu se typicky prosazuje v situaci, kdy vadou přihlášky bránící přezkumu přihlášené pohledávky je absence údaje o právním důvodu vzniku přihlašované pohledávky (tento závěr Nejvyšší soud formuloval již v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2001, sp. zn. [32 Cdo 1726/98](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2001, pod číslem 93).

Základním předpokladem pro vyhovění žalobě na určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky přihlášené do konkursu je především závěr, že žalobce (řádně označený dle § 79 odst. 1 o. s. ř.) je tím, kdo popřenou pohledávku do konkursu přihlásil (nebo že jde o právního nástupce přihlašovatele pohledávky z titulu universální nebo singulární sukcese), neboť pouze taková osoba je ve smyslu § 23 odst. 2 ZKV k podání žaloby (v určené lhůtě) aktivně věcně legitimována. Nemůže-li soud onen úsudek v incidenčním sporu učinit proto, že označení přihlašovatele pohledávky v přihlášce vykazuje vady, jež konečný závěr o jeho identitě se žalobcem znemožňují, a tyto vady nebyly odstraněny nejpozději do skončení přezkumného jednání, při kterém byla přihlášená pohledávka (nesprávně) přezkoumána, pak je na něm, aby žalobu pro předčasnost zamítl. Při jiném postupu soudu v incidenčním sporu (než zamítnutí žaloby pro předčasnost) by se přihlašovatel pohledávky ocitl v procesní pasti, jelikož by nebyl schopen prokázat, že je osobou k podání žaloby věcně legitimovanou.

Na druhé straně k případnému odstranění vad v označení přihlašovatele pohledávky (konkursního věřitele) provedenému po skončení přezkumného jednání, při kterém byla přihlášená pohledávka popřena, avšak ještě před vydáním rozhodnutí v incidenčním sporu, by soud v rámci úvahy o předčasnosti žaloby nemohl přihlédnout, a to se zřetelem k ochraně práv ostatních konkursních věřitelů. Nelze totiž vyloučit, že ti by přihlášenou pohledávku popřeli, kdyby znali správné údaje o přihlašovatelci pohledávky (o tom, kdo má být úpadcovým věřitelem).

Vyslovené úvahy se uplatní při vadách podání; dovolatel ovšem namítá, že označení žalobkyně v přihlášce nebylo vadné (potud, že by náprava mohla být zjednána postupem podle § 43 o. s. ř.), nýbrž, že přihlašovatelem pohledávky byl někdo, kdo neměl způsobilost být účastníkem konkursního řízení.

Podle ustanovení § 19 o. s. ř., které je a v rozhodné době též bylo (srov. § 3 odst. 2 ZKV) použitelné i pro konkursní řízení, způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

Způsobilost mít práva a povinnosti pak mají – ve shodě s ustanovením § 18 odst. 1 obč. zák. – i právnické osoby, přičemž počátek této způsobilosti se pojí se vznikem právnické osoby, jejíž ustanovení § 19 odst. 2 obč. zák. váže ke dni zápisu do obchodního nebo jiného zákonem určeného rejstříku, nestanoví-li zvláštní zákon jinak.

Nedostatek podmínky řízení a vada podání (zde přihlášky) jsou navzájem nezaměnitelnými pojmy

procesního práva, samostatně upravenými, které mají odlišné důsledky a s nimiž se pojí i rozdílné reakce soudu (srov. rozhodnutí uveřejněné pod číslem 17/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Úvaha o vadě podání se odvíjí od posouzení, zda tento procesní úkon splňuje zákonem předepsané obsahové náležitosti (zde, zda byl řádně označen přihlašovatel pohledávky do konkursu). Označení účastníka konkursního řízení (konkursního věřitele, který přihlásil pohledávku do konkursu) v přihlášce je přitom typicky nesprávné, je-li některý z jej identifikačních znaků použit vadně (zkomoleně, s písařskou chybou, vynecháním slova ve víceslovném názvu a pod.), a neúplné, jestliže některý z těchto znaků v žalobě chybí. Nedostatek podmínky řízení tudíž není vadou podání (přihlášky) z hlediska jeho správnosti či úplnosti a taková vada podání (přihlášky) naopak nepředstavuje nedostatek podmínky řízení (srov. mutatis mutandis též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 1996, sp. zn. 3 Cdon 1220/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 6, ročník 1997, pod číslem 48). Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení pak je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení (srov. stanovisko uveřejněné pod číslem 41/1997 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), jehož náprava není možná ani tak, že soud akceptuje "opravu" či "upřesnění" v označení nezpůsobilého účastníka.

Závěr, že přihlašovatelem pohledávky do konkursu je někdo, kdo nemá způsobilost být účastníkem konkursního řízení, se v konkursním řízení projeví přiměřeným užitím ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. Jeho důsledkem tedy musí být usnesení o zastavení řízení o přihlášce takové osoby.

Není vyloučeno, že při zkoumání věcné legitimace žalobce (při zkoumání jeho identity s přihlašovatelem popřené pohledávky) dospěje soud v incidenčním sporu k závěru, že (přesto, že konkursní soud postup dle § 104 odst. 1 o. s. ř. nerealizoval) pohledávku do konkursu přihlásil někdo, kdo neměl způsobilost být účastníkem řízení. Odtud plyne, že má-li takovou způsobilost žalobce (označený i jinak než přihlašovatel pohledávky), nelze žalobě vyhovět, neboť závěr o totožnosti přihlašovatele pohledávky se žalobcem ve sporu o požadované určení logicky není možný (nejde o zhojitelnou vadu).

Plyne-li z výše podaných závěrů, že jak nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení, tak nezhojená vada přihlášky, bránící jejímu přezkumu, byly v rozhodné době důvodem pro zastavení řízení o přihlášce, pak logicky nemohou být tytéž skutečnosti důvodem popření přihlášené pohledávky. Vada přihlášky nemůže být důvodem popření přihlášené pohledávky též proto, že samotná přihláška je procesním úkonem, který nelze popřít.

Dovolatel pak zjevně nesprávně zaměňuje nedostatek způsobilosti být účastníkem konkursního řízení s nedostatkem aktivní věcné legitimace konkursního věřitele (přihlašovatele pohledávky) k uplatnění nároku (pohledávky) v konkursu (k rozdílu mezi těmito pojmy srov. např. argumentaci obsaženou v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2588/98, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2000, pod číslem 43). Shora podaný výklad však ústí v závěr, že soud rozhodující v incidenčním sporu o požadovaném určení je oprávněn zkoumat aktivní věcnou legitimaci žalobce potud, zda žalobu podala osoba, která popřenou pohledávku do konkursu přihlásila (její právní nástupce z titulu universální nebo singulární sukcese). Jen v takovém případě totiž může jeho meritorní rozhodnutí vést ke zjištění pravosti, výše nebo pořadí v konkursu popřené pohledávky.

Podle ustanovení § 25 odst. 1 ZKV platí, že rozhodnutí soudu o pravosti, výši nebo pořadí popřených pohledávek jsou účinná proti všem věřitelům. Z rozsudku, jímž byla žaloba na určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky zamítnuta pro předčasnost na základě závěru, že přihlašovatel pohledávky je v přihlášce označen vadně a pro tuto vadu jej dosud nelze ztotožnit se žalobcem, je proto konkursní soud povinen vyjít (takový rozsudek zakládá konkursnímu soudu povinnost přikročit v dotčeném rozsahu k odstraňování vad přihlášky a potud i k novému řádnému přezkumu přihlášené pohledávky). Konkursní soud je též povinen vyjít z rozsudku, kterým soud konečným způsobem

zamítne žalobu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky proto, že přihlašovatel pohledávky, jež nelze ztotožnit se žalobcem, neměl způsobilost být účastníkem konkursního řízení.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, který možnost soudu zabývat se ve sporu o určení pravosti výše nebo pořadí pohledávky náležitostmi přihlášky, apriori vyloučil (a námitkami žalovaného v dotčeném směru se dále nezabýval), proto správné není a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř. byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první o. s. ř.), napadený rozsudek zrušil; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně (který – jsa vázán předchozím kasačním usnesením odvolacího soudu – již náležitosti přihlášky znovu nezkoumal), zrušil Nejvyšší soud i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 a 5 o. s. ř.).

**) Tento závěr se uplatní i při výkladu zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve stávajícím znění, to jest ve znění zákonů č. 122/1993 Sb., č. 42/1994 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 117/1994 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 224/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 151/1997 Sb., č. 12/1998 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 30/2000 Sb., 105/2000 Sb., č. 214/2000 Sb., č. 368/2000, č. 370/2000 Sb. a č. 120/2001 Sb.*